

۱۴۹۰۷۷۷

**جهانی شدن
حقوق کیفری اطفال بزه کار**

دکتر بامداد خواجه نوری

سرشناسه	خواجه نوری، یاسمن، ۱۳۵۷ -
عنوان و نام پدیدآور	جهانی شدن حقوق کیفری اطفال بزه کار / یاسمن خواجه نوری
مشخصات نشر	تهران: نشر میزان، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۲۰۸ ص.
شابک	978-964-511-855-4 :
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: همچنین به صورت زیر نویس.
موضوع	نوجوانان بزه کار -- وضع حقوقی و قوانین
موضوع	Juvenile delinquents -- Legal status, law, etc :
موضوع	نوجوانان بزه کار -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران
موضوع	Juvenile delinquents -- Legal status, law, etc -- Iran :
موضوع	کودکان -- وضع حقوقی و قوانین
موضوع	Children -- Legal status, law, etc. :
موضوع	کودکان -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران
موضوع	Children -- Legal status, law, etc. -- Iran :
موضوع	کودکان (حقوق بین الملل) Children (International law)
موضوع	جرایم دالت کیفری کودکان و نوجوانان -- ایران
موضوع	Juvenile Justice, Administration of -- Iran :
رده بندی کنگره	۱۳۹۵ ج ۹ ص ۵۵۷۵ K
رده بندی دیویی	۳۰۵/۰۳
شماره کتابشناسی ملی	۴۶۳۱۴۲۲

هرگونه تکثیر (اعم از چاپ، کپی، فایل الکترونیکی و...) از این اثر بدون اخذ مجوز از ناشر خلاف قانون بوده و پیگرد قانونی دارد.
لطفاً در صورت مشاهده، موارد را به شماره تلفن زیر اطلاع دهید.

۱۰۵۶

نشر میزان

جهانی شدن حقوق کیفری اطفال بزه کار

دکتر یاسمن خواجه نوری

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۶

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شمار: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۱-۸۵۵-۴

دفتر مرکزی: خ شهید بهشتی، بعد از چهارراه سهروردی، خ کاووسی فر، کوچه نکبسا، پلاک ۳۲، تلفن ۸۸۵۳۹۱۳۱
فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخررازی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۷۰
واحد پخش و فروش: خیابان سمیه، بین مفتوح و فرصت، پلاک ۱۰۴، تلفن ۸۸۳۴۹۵۲۹-۳۱
پست الکترونیکی: mizannasher@yahoo.com وب سایت: www.mizan-law.ir

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۳
۱. مفهوم جهانی شدن.....	۱۳
۲. تاریخچه جهانی شدن.....	۱۷
۳. ابعاد جهانی شدن.....	۲۰
۱-۳. بعد اقتصادی.....	۲۰
۲-۳. بعد علمی و فناوری.....	۲۱
۳-۳. بعد اجتماعی - سیاسی.....	۲۱
۴-۳. بعد فرهنگی.....	۲۲
۱-۴-۳. نظریه ابرالیسم فرهنگی.....	۲۲
۲-۴-۳. نظریه شبکه ها - فرهنگی.....	۲۳
۳-۴-۳. نظریه رادرد دولت.....	۲۴
۴. جهانی شدن حقوق کیفری.....	۲۴
۵. روش های جهانی شدن حقوق کیفری.....	۲۵
۱-۵. یگانه سازی یا وحدت.....	۲۵
۲-۵. هماهنگ سازی یا هم سویی.....	۲۶
بخش نخست: جهانی شدن مفهوم طفل و حقوق کیفری شکلی ناظر بر اطفال بزه کار	
فصل نخست: جهانی شدن مفهوم طفل.....	۳۳
مبحث نخست: مفهوم طفل در منابع بین المللی.....	۳۳
گفتار نخست: مفهوم طفل در قلمرو اسناد جهانی.....	۳۳
الف) اعلامیه جهانی حقوق کودک.....	۳۴
ب) میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی.....	۳۴

- ج) حداقل مقررات استاندارد سازمان ملل متحد برای مدیریت دادگستری نوجوانان ۳۴
- د) مفهوم طفل در کنوانسیون حقوق کودک ۳۶
- ه) قواعد سازمان ملل متحد برای حمایت از نوجوانان محروم از آزادی ۳۷
- گفتار دوم: مفهوم طفل در قلمرو اسناد منطقه‌ای ۳۷
- الف) کنوانسیون اروپایی حقوق بشر ۳۷
- ب) کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر ۳۷
- ج) منشور آفریقایی حقوق بشر و خلق‌ها ۳۸
- اعلامیه اسلامی حقوق بشر ۳۸
- ه) میثاق حقوق کودک در اسلام ۳۸
- نگین یکسان و بدون تبعیض به مفهوم طفل ۳۹
۲. پذیرش مؤثریت کیفری تدریجی ۳۹
- مبحث دوم: مفهوم طفل در سیستم آموزش‌های علمی و مقررات داخلی ۴۱
- گفتار نخست: مفهوم طفل در آموزش‌های علمی ۴۱
- الف) ویژگی‌های اجتماعی ۴۱
۱. سه تا ۶ سالگی ۴۱
۲. شش تا ۹ سالگی ۴۲
۳. نه تا ۱۲ سالگی ۴۲
۴. دوازده تا ۱۵ سالگی ۴۲
۵. پانزده تا ۱۸ سالگی ۴۳
- ب) ویژگی‌های هیجانی ۴۳
۱. سه تا ۶ سالگی ۴۳
۲. شش تا ۹ سالگی ۴۴
۳. نه تا ۱۲ سالگی ۴۴
۴. دوازده تا ۱۵ سالگی ۴۴
۵. پانزده تا ۱۸ سالگی ۴۵
- ج) ویژگی‌های عقلی ۴۶

۴۶.....	۱. سه تا ۶ سالگی.....
۴۶.....	۲. شش تا ۹ سالگی.....
۴۶.....	۳. نه تا ۱۲ سالگی.....
۴۷.....	۴. دوازده تا ۱۵ سالگی.....
۴۷.....	۵. پانزده تا ۱۸ سالگی.....
۴۸.....	گفتار دوم: مفهوم طفل در نظام حقوقی ملی.....
۴۸.....	الف) مفهوم طفل در قوانین کیفری ایران.....
۴۸.....	۱. قانون مجازات عمومی ۱۳۰۴.....
۴۹.....	۲. قانون تشکیل دادگاه اطفال بزه‌کار ۱۳۳۸.....
۴۹.....	۳. قانون مجازات عمومی ۱۳۵۲.....
۵۰.....	۴. قانون مجازات اسلامی ۱۳۶۱ و اصلاحیه‌های بعدی آن.....
۵۱.....	۵. قانون حمایت از کودکان و نوجوانان ۱۳۸۱.....
۵۱.....	۶. قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲.....
۵۲.....	ب) مفهوم طفل در مسامحه رعی.....
۵۲.....	۱. مفهوم طفل در فران.....
۵۳.....	۲. مفهوم طفل در روایات.....
۵۴.....	۳. مفهوم طفل از دیدگاه فقها.....
۵۷.....	گفتار سوم: مفهوم طفل در حقوق تطبیقی و اشاره به مقررات کیفری افغانستان و ترکیه.....
۵۸.....	الف) مفهوم طفل در مقررات کیفری افغانستان.....
۶۰.....	ب) مفهوم طفل در مقررات کیفری ترکیه.....
۶۲.....	فصل دوم: جهانی شدن حقوق کیفری شکلی ناظر بر عدالت کیفری اطفال بزه‌کار.....
۶۳.....	مبحث نخست: جهانی شدن تشکیلات عدالت کیفری اطفال بزه‌کار.....
۶۳.....	گفتار نخست: جهانی شدن تشکیلات سنتی عدالت کیفری اطفال.....
۶۴.....	الف) جهانی شدن ویژگی‌های کنش‌گران عدالت کیفری اطفال بزه‌کار.....
۶۴.....	۱. کنش‌گران قضایی.....
۶۵.....	۱-۱. کنش‌گران قضایی در اسناد بین‌المللی.....

- ۱-۲- کنش گران قضایی در سیاست جنایی ملی ۶۶
۲. کارگزاران پیرافضایی؛ با تأکید بر مددکاران اجتماعی ۶۸
- ۲-۱. مددکاری اجتماعی: مفهوم، اصول روش و بسترهای مداخله ۶۹
- ۱-۲-۱. مفهوم و اصول مددکاری اجتماعی ۶۹
۱. اصل پذیرش مددجویان ۷۰
۲. اصل احترام به عقاید مددجویان ۷۰
۳. اصل رازداری مددکاران اجتماعی ۷۰
۴. اصل برقراری تعامل حرفه‌ای ۷۱
۵. اصل مشارکت دادن مددجویان ۷۱
- ۱-۲-۲. روش‌های مددکاری اجتماعی ۷۲
۱. مددکاری فردی ۷۲
۲. مددکاری گروهی ۷۲
۳. مددکاری خانوار اجتماعی ۷۲
- ۱-۲-۳. بسترهای مداخله مددکاران اجتماعی در قلمرو عدالت کیفری اطفال بزه کار ۷۳
۱. مداخله مددکار اجتماعی در مرحله تعقیب و صدور حکم ۷۳
۲. مداخله مددکاران اجتماعی در مرحله اجرای حکم و پس از آن ۷۵
- ب) جهانی شدن ساختار عدالت کیفری اطفال بزه کار ۷۷
۱. گرایش جهانی به تشکیل پلیس ویژه اطفال بزه کار ۷۷
- ۱-۱. رویکرد اسناد بین‌المللی به تشکیل پلیس ویژه اطفال بزه کار ۷۸
- ۱-۲. رویکرد سیاست جنایی ملی به تشکیل پلیس ویژه اطفال بزه کار ۷۹
۲. گرایش جهانی به تشکیل دادرسی ویژه اطفال بزه کار ۸۳
- ۱-۲. رویکرد اسناد بین‌المللی به تشکیل دادرسی ویژه اطفال ۸۳
- ۲-۲. رویکرد سیاست جنایی ملی به تشکیل دادرسی ویژه اطفال بزه کار ۸۴
۳. گرایش جهانی به تشکیل دادگاه ویژه اطفال بزه کار ۸۶
- ۱-۳. رویکرد اسناد بین‌المللی به تشکیل دادگاه ویژه اطفال بزه کار ۸۶

۲-۳. رویکرد سیاست جنایی ایران به تشکیل دادگاه ویژه اطفال

بزه کار..... ۸۷

گفتار دوم: جهانی شدن ساختار نوین عدالت کیفری اطفال بزه کار..... ۸۹

الف) ماهیت عدالت ترمیمی..... ۹۰

۱. اهداف عدالت ترمیمی..... ۹۱

۲. ویژگی های عدالت ترمیمی..... ۹۲

ب) گرایش اسناد بین المللی به ترمیمی شدن عدالت کیفری اطفال بزه کار..... ۹۳

۱. قواعد حداقل استاندارد سازمان ملل متحد برای اقدامات غیربازداشتی

(قواعد توکیو)..... ۹۳

۲. اعد حداقل استاندارد سازمان ملل متحد برای مدیریت دادگستری جهت

نوجوانان..... ۹۴

۳. کنوانسیون حقوق کودک..... ۹۴

۴. رهنمای سازمان ملل متحد برای پیشگیری از بزه کاری نوجوانان..... ۹۵

۵. اصول بنیادین سازمان ملل درباره استفاده از برنامه های عدالت ترمیمی در

موضوعات کیفری..... ۹۵

ج) گرایش سیاست جنایی ملی به ترمیم شدن عدالت کیفری اطفال بزه کار..... ۹۶

مبحث دوم: جهانی شدن اصول و موازین ناظر بر حقوق کیفری اطفال بزه کار..... ۹۹

گفتار نخست: جهانی شدن اصول و موازین ناظر بر حقوق کیفری اطفال..... ۹۹

الف) اصل قانونمندی..... ۹۹

ب) اصل برائت..... ۱۰۰

ج) اصل تناسب پاسخ دهی با شخصیت بزه کار..... ۱۰۱

د) اصل مساوات یا برابری..... ۱۰۱

ه) اصل رعایت حقوقی دفاعی متهم؛ با تکیه بر نقش وکیل..... ۱۰۳

گفتار دوم: جهانی شدن اصول و موازین خاص ناظر بر حقوق کیفری اطفال..... ۱۰۶

الف) اصل غیرعلنی بودن رسیدگی ها..... ۱۰۶

ب) اصل تفسیر کودک مدارانه..... ۱۰۸

ج) اصل جواز رسیدگی غیابی..... ۱۱۳

۱۱۴..... (د) اصل مشارکتی بودن دادرسی

بخش دوم: جهانی شدن حقوق کیفری اطفال بزه‌کار در زمینه پاسخ‌ها

۱۱۹..... فصل نخست: جهانی شدن الگوی پاسخ‌دهی به اطفال بزه‌کار

۱۱۹..... مبحث نخست: الگوهای کودک‌مدار

۱۱۹..... گفتار نخست: الگوی مبتنی بر بزه‌کار

۱۱۹..... الف) مفهوم بازپروری

۱۲۲..... ب) راحل بازپروری بزه‌کاران

۱۲۴..... گز. دوم: الگوی مبتنی بر بزه‌دیده

۱۲۶..... مبحث دوم: الگوهای بنامه‌مدار

۱۲۶..... گفتار نخست: الگوهای ناظر بر بازدارندگی

۱۲۶..... الف) بازدارندگی خاص

۱۳۰..... ب) بازدارندگی عام

۱۳۰..... گفتار دوم: الگوی مبتنی بر توانایی

۱۳۲..... گفتار سوم: الگوی مبتنی بر سزادهی

۱۳۴..... فصل دوم: پاسخ‌های جهانی شده به اطفال بزه‌کار

مبحث نخست: جهانی شدن سازوکارهای حقوق کیفری اطفال در مرحله پیش از

۱۳۴..... صدور حکم

۱۳۵..... گفتار نخست: سازوکارهای جایگزین تعقیب

۱۳۵..... الف) بایگانی کردن پرونده

۱۳۶..... ۱. مفهوم بایگانی کردن پرونده

۱۳۶..... ۲. بایگانی کردن پرونده در نظام کیفری ایران

۱۳۷..... ب) ترک تعقیب دعوای کیفری

۱۳۷..... ۱. مفهوم ترک تعقیب کیفری

۱۳۸..... ۲. ترک تعقیب دعوای کیفری در نظام کیفری ایران

۱۴۱..... ج) میانجی‌گری کیفری

۱۴۲..... ۱. میانجی‌گری کیفری در اسناد بین‌المللی

۱۴۳.....	۲. میانجی‌گری در نظام کیفری ایران.....
۱۴۷.....	گفتار دوم: ساز و کارهای مشروط‌کننده تعقیب.....
۱۴۷.....	الف) تعویق تعقیب دعوی کیفری.....
۱۴۸.....	۱. در جرایم مستوجب تعزیر.....
۱۵۰.....	۲. در جرایم مستوجب حد.....
۱۵۰.....	۳. در جرایم مستوجب قصاص.....
۱۵۱.....	۴. در جرایم مستوجب دیه.....
۱۵۲.....	ب) تعلیق تعقیب دعوی کیفری.....
۱۵۶.....	مبحث دوم: جهانی شدن پاسخ‌های حقوق کیفری اطفال بزه‌کار در مرحله صدور حکم.....
۱۵۷.....	گفتار نخست: جهانی شدن پاسخ‌های حمایتی.....
۱۵۷.....	الف) تعویق صدور رأی.....
۱۵۷.....	۱. مفهوم تعویق صدور حکم.....
۱۵۸.....	۲. تعویق صدور حکم در مقررات ملی.....
۱۵۹.....	۳. شرایط صدور قرار تعویق صدور حکم.....
۱۵۹.....	۳-۱. تعزیری بودن جرم.....
۱۶۱.....	۳-۲. اصلاح‌پذیر بودن.....
۱۶۲.....	۳-۳. نداشتن پیشینه کیفری مؤثر.....
۱۶۲.....	۳-۴. موافقت بزه‌کاران.....
۱۶۳.....	۳-۵. ترمیم خسارت.....
۱۶۴.....	۳-۶. گذشت شاکی - بزه‌دیده.....
۱۶۵.....	ب) راهنمایی قضایی.....
۱۶۵.....	۱. راهنمایی قضایی در اسناد بین‌المللی.....
۱۶۵.....	۲. راهنمایی قضایی در مقررات ملی.....
۱۶۶.....	ج) تسلیم اطفال بزه‌کار.....
۱۶۶.....	۱. تسلیم اطفال بزه‌کار به خانواده.....
۱۶۷.....	۱-۱. تسلیم اطفال بزه‌کار به خانواده در اسناد بین‌المللی.....

- ۱-۲. تسلیم اطفال به خانواده در مقررات ملی..... ۱۶۷
۲. تسلیم اطفال بزه‌کار به اشخاص داوطلب..... ۱۷۰
- ۱-۲. تسلیم اطفال بزه‌کار به اشخاص داوطلب در اسناد بین‌المللی..... ۱۷۰
- ۲-۲. تسلیم اطفال بزه‌کار به اشخاص داوطلب در مقررات ملی..... ۱۷۱
- (د) کیفرهای اجتماعی..... ۱۷۱
۱. رویکرد اسناد بین‌المللی به استفاده از کیفرهای اجتماعی در قبال اطفال بزه‌کار..... ۱۷۳
۲. رویکرد مقررات ملی در زمینه استفاده از کیفرهای اجتماعی در قبال اطفال بزه‌کار..... ۱۷۴
- ۱-۳. گرایش‌های قضایی ایران به استفاده از کیفرهای اجتماعی در قبال اطفال بزه‌کار..... ۱۷۵
- ۱-۴. نمونه‌هایی از آرای قضایی ایران مبتنی بر کیفرهای اجتماعی..... ۱۷۶
- گفتار دوم: جهانی شدن حقوق کیفری اطفال بزه‌کار..... ۱۷۸
- الف) کیفرهای بدنی..... ۱۷۹
۱. کیفر شلاق..... ۱۷۹
۲. کیفر اعدام..... ۱۸۲
- ب) اقدامات سالب آزادی..... ۱۸۳
۱. اقدامات سالب آزادی در اسناد بین‌المللی..... ۱۸۳
۲. اقدامات سالب آزادی در مقررات ملی..... ۱۸۴
- ج) جزای نقدی..... ۱۸۶
- نتیجه‌گیری و پیشنهادها..... ۱۸۸
- فهرست منابع..... ۱۹۵
- الف) منابع پارسی..... ۱۹۵
۱. کتاب‌ها..... ۱۹۵
۲. مقالات..... ۲۰۰
۳. پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها..... ۲۰۵
- ب) منابع لاتین..... ۲۰۶

مقدمه

جهانی شدن یکی از پدیده‌هایی است که امروزه جوامع بشری با آن مواجه‌اند. دامنه این پدیده به قدری گسترده است که زندگی بشر را در ابعاد گوناگون علمی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی تحت تأثیر خود قرار داده است. گسترش مهاجرت‌ها موجب جابه‌جایی آداب و رسوم و به طور کلی مهاجرت فرهنگ‌ها شده است. پدیده جهانی شدن در آخر قرن بیست و یکم، تحت تأثیر عواملی چند، گسترش یافته است. انقلاب ارتباطات یکی از این عوامل است. شبکه اینترنت در قرن بیستم، به ویژه سالهای پایانی آن، به تمامی جهان راه پیدا کرده و رسانه‌های نوین پا به عرصه وجود نهاده‌اند. پیش از این، یک نامه پستی هفت یا ده گاه ماه‌ها در راه بود تا به دست مخاطب خود برسد، اما امروزه می‌توان از طریق پست الکترونیک در همان لحظه نگارش، مخاطب را از مضمون نامه آگاه کرد. از این رو عواطف و افکار به سرعت قابل انتقال هستند. شکل‌گیری شرکت‌های چند ملیتی، گسترش بازارهای مالی، توسعه بانکداری و تجارت الکترونیکی همچنین فعالیت بازار بورس از دیگر عواملی هستند که در گسترش جهانی شدن نقش‌آفرین بوده‌اند.

افزون بر این مسائل زیست محیطی مانند تخریب لایه ازن که منجر به آلودگی آب و خاک و مسائل مربوط به زیاده‌های اتمی که تهدیدات جهانی محسوب می‌شوند و نوع بشر را تهدید می‌کنند فراتر از جنبه بین‌المللی است لذا دولت‌ها این مبارزه با این خطرات نوعی هم‌گرایی جهانی ایجاد کرده‌اند.^۱

۱. مفهوم جهانی شدن

اصطلاح جهانی شدن معادل واژه «Globalization» در زبان انگلیسی است. در زبان

۱. دلبروک، برست، چشم‌انداز اروپایی از جهانی شدن حقوق، سیاست و بازارها در برداشته‌ها و تأثیرهای آن بر حقوق داخلی، ترجمه جواد کارگزاری، دو فصلنامه تخصصی حقوق عمومی و حقوق بشر، شماره ۲ و ۳، ۱۳۸۵، ص ۱۲۶.

عربی نیز کلمه‌های «العلوله» و «الکوکبه» معادل جهانی شدن و جهان‌گرایی ترجمه شده‌اند، که عمدتاً کلمه «العلوله» مورد استفاده قرار می‌گیرد.^۱

در خصوص مفهوم جهانی شدن تعاریف و تعبیر گوناگونی ارائه شده است، که نمایانگر اختلاف نظر میان اندیشمندان، در زمینه ارائه تعریفی واحد از اصطلاح جهانی شدن است.

برخی از نظریه‌پردازان با دیدگاهی مثبت و موافق جهانی شدن را تعریف کرده‌اند و گروهی دیگر با رویکردی منفی و مخالف از آن یاد کرده‌اند. از میان افرادی که جهانی شدن را با رویکردی مثبت پذیرفته‌اند می‌توان به موارد زیر اشاره کرد.

در عبارت «آلبرو»^۲ جهانی شدن فرآیندی است که به موجب آن تمامی مردم جهان درون یک جامعه راکیر - جهانی ادغام می‌شوند.

جهانی شدن برای فراهم کردن فرصتی برای تضعیف سلطه دولت‌ها و ایجاد یک دموکراسی جهانی است.

- روبرتسون^۳ جهانی شدن را مفهوم می‌داند که ناظر بر فشرده شدن جهان و تشدید آگاهی جهانی است.^۴

بنابر این تعریف، جهانی شدن فرآیندی است که وابستگی متقابل جهانی و آگاهی از جهان به عنوان یک کلیت یکپارچه را در پی داشته است. روبرتسون فرآیند جهانی شدن را تابع یک منطق مستقل و محترم می‌داند. او فرآیند جهانی شدن در حال ساختن فضای جدید اجتماعی است. فضایی که مهم‌ترین منافع و شالوده آن، حقوق سیاسی و اجتماعی انسان‌ها است.^۵

- واترز^۶ نظریه‌پرداز دیگری است که مانند روبرتسون هم به جنبه عینی و مادی جهانی شدن توجه دارد و هم به جنبه ذهنی یا عنصر آگاهی. در تعریف او جهانی شدن:

۱. الحمادی، عبدالله، «ما و مظاهر جهانی شدن»، ترجمه عبدالله نکونام قدیمی، همشهری، سال هشتم، شماره ۲۲۴۳. به نقل از میرمحمدی، داود، جهانی شدن؛ ابعاد و رویکردها، فصلنامه مطالعات ملی، سال سوم، شماره ۱۱، ۱۳۸۱.

2. Alberow

3. Robertson

۴. کیانی، داود، فرهنگ جهانی؛ اسطوره یا واقعیت، فصلنامه مطالعات ملی، شماره ۱۰، ۱۳۸۰، ص ۹۷.

۵. توحیدی فر، محمد، فرآیند جهانی شدن، حقوق کیفری، مجله مدرس علوم انسانی، شماره ۲۱، زمستان ۱۳۸۰، ص ۳۸.

6. Waters

«فرآیندی اجتماعی است که در آن محدودیت‌های جغرافیایی، عرصه نهادها و ترتیبات اجتماعی و فرهنگی کاهش می‌یابد و مردم نسبت به آن کاهش، آگاهی فزاینده‌ای پیدا می‌کنند.»^۱

جهانی شدن به تعبیر گیدنز^۲ «گسست بین فضا و زمان است.» بنا بر نظریه گیدنز؛ «جهانی شدن حاصل بر هم خوردن نظم سنتی فضا و زمان است که به واسطه جدایی فضا و زمان از مکان پدید می‌آید. این تعریف در پی آن است که نشان دهد چگونه فرآیند جهانی شدن با گسستن مرزها شرایطی را خلق می‌کند که مردم سرتاسر جهان از آن پیروی می‌کنند.»^۳

جهانی شدن از دیدگاه مخالفان آن به تعابیر زیر بیان شده است:

«لایبز»^۴ و «کاتز»^۵ جهانی شدن را به مثابه سلطه بی‌چون و چرای تمدن و فرهنگ غرب می‌دانند و معتقدند: استیلا همان چیزی است که در لس آنجلس بسته‌بندی شده و سپس به دهکده جهانی رسالت می‌شود و آن گاه در مغز انسان‌های بی‌گناه می‌نشیند.

«لینگ نک»^۶ جهانی شدن را «امپریالیسم به سبک مک دونالد، هالیوود، CNN یا غربی‌سازی جهان می‌داند.»^۷ مخالفان جهانی شدن برآنند که آنچه در مورد گستردگی جهانی شدن، معاصر بیان شده است کاملاً ابراز می‌آید، هرست و تامپسون معتقدند: شعار جهانی شدن ناقص و از نظر سیاسی ساده‌ارحانه است. زیرا قدرت پایدار حکومت‌های ملی را برای تنظیم فعالیتهای اقتصادی بین‌المللی دست کم می‌گیرد. در حالی که تضمین آزادسازی اقتصادی به قدرت نظامی دولت‌های ملی وابسته است.^۸ در این دیدگاه بر ضرورت تقویت دولت تأکید می‌شود.

۱. گل محمدی، احمد، فرهنگ جهانی؛ نگاهی به مفهوم و نظریه‌های جهانی شدن، فصلنامه مطالعات ملی، شماره ۱۱، ۱۳۸۱، ص ۱۰۵.

2. Giddens

۳. احمدی، حمید، جهانی شدن، هویت قومی یا هویت ملی، فصلنامه مطالعات ملی، شماره ۱۱، ۱۳۸۱، ص ۱۶.

4. Liebes

5. Katz

6. Ling Nek

۷. آشناگر، داریوش، جهانی شدن و امپریالیسم، نشریه اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره ۲۶۸-۲۶۷، ۱۳۸۲، ص ۴۱.

8. Hirst, P and Thompson, G, *Globalization in Question*, 2nd edn, Cambridge: polity (1999), p. 60.

این نظریه‌پردازان جهانی شدن را فرآیندی که به طور خودجوش و اجتناب‌ناپذیر، در حال شدن است نمی‌دانند، بلکه آن را یک پروژه از پیش تعیین شده از سوی دول استعمارگر تلقی می‌کنند که سعی دارد با از بین بردن فرهنگ و ملیت دولت‌ها، فرهنگ و سلطه خود را بر جهان غالب کند.

در مقابل بسیاری از منتقدان فرهنگی اصطلاح جهانی شدن را مترادف با امپریالیسم فرهنگی غربی یا به عبارت دقیق‌تر آمریکایی کردن می‌دانند.^۱

نکته قابل توجه این است که مفهوم جهانی شدن در برخی موارد مترادف با جهانی‌سازی^۲ به کار می‌رود. به عبارت دیگر، در برخی از نوشته‌ها به جای واژه جهانی شدن از واژه جهانی کردن استفاده شده است. در حالی که این دو واژه در معنا و مفهوم با یکدیگر متفاوت است. جهانی شدن یک فرآیند اجتماعی است که در طی آن محدودیت‌های جغرافیایی موجود در زندگی بشر در ابعاد اقتصادی، فرهنگی و سایر ابعاد اجتماعی کاهش می‌یابد. بنابراین، جهانی شدن دارای یک اثر مثبت است و متضمن این معناست که به واسطه این فرآیند همگونی آفرین بطور غیرشخصی و فراتر از کنترل افراد در حال حرکت هستند. ر.ا. الی که جهانی کردن معمولاً شیوه نوینی از استعمار تلقی می‌شود که قصد دارد خرده و بزرگ‌های بشری را در خود استحاله نماید، از این رو جهانی‌سازی یا جهانی کردن حاوی یک بار منفی است و دربرگیرنده این معناست که نیروهایی توانمند در قالب دولت - ملت یا حرکت‌های چند ملیتی در راستای علایق و منافع خود به همگون‌سازی جهان پرداخته‌اند.^۳

به دیگر سخن، کسانی که برداشت مثبت و موافق نسبت به جهانی شدن دارند، از پیدایش جامعه فراصنعتی و فرااطلاعاتی سخن به میان می‌آورند، آن‌ها جهانی شدن را فرآیندی^۴ - نه پروژه^۵ - می‌دانند که موجب گسترش آزادی‌های مدنی، دموکراسی، بسط جامعه مدنی، تحقق حقوق شهروندی، دسترسی آزادانه به اطلاعات، گفتگوی تمدن‌ها و درک متقابل فرهنگ‌ها، حذف موانع قومی، نژادی و دولتی، بهبود خدمات

۱. هلد، دیوید و مک گرو، آنتونی، *نظریه‌های جهانی شدن*، ترجمه مسعود کرباسیان، انتشارات چشمه، چاپ نخست، ۱۳۸۸، ص ۲۱۲.

2. Globalizing

۳. گل محمدی، احمد، پیشین، ص ۸۸

4. Process

5. Project

اقتصادی، حل تناقضات سیاسی، اجتماعی، تحقق صلح و امنیت جهانی و در نهایت خوشبختی بشر خواهد شد.

در حالی که منتقدین و مخالفین، جهانی شدن را یک توطئه تلقی کرده که موجب بی‌ثباتی و توزیع ناعادلانه ثروت جهانی، گسترش شکاف طبقاتی، تشدید فاصله میان کشورهای استعمارگر و سرمایه‌دار با کشورهای جهان سوم و مداخله در امور کشورهای اخیر، جهانی کردن ناامنی‌ها، غربی‌سازی و آمریکایی‌سازی فرهنگ و اقتصاد و تهاجم فرهنگی و جهانی شدن جرایم و اعمال شیوه امپریالیستی می‌شود.^۱

علی‌رغم تعابیر گوناگون در خصوص مفهوم جهانی شدن، باید اظهار داشت، جهانی شدن، آن طوری که مخالفان آن می‌گویند امری از پیش تعیین شده نیست، بلکه پدیده‌ای است که بر اثر نیازها، جوامع بشری و افزایش تبادلات فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی روزبه‌روز با رشد فزاینده‌ای همراه است. از این رو، به نظر می‌رسد بهتر است پدیده جهانی شدن با نگاهی خوش‌بینانه و رویکردی مثبت نگریسته شود. با این نگاه می‌توان تعریف زیر را از آن ارائه داد:

جهانی شدن عبارتست از: پیدایش اصول مشترک جهانی و غلبه آنها بر ابعاد گوناگون زندگی بشر به طوری که دولت‌ها خود را ملزم به پیروی از آن می‌دانند.

۲. تاریخچه جهانی شدن

جهانی شدن برگردان فارسی واژه «Globalization» است. واژه «Globe» در زبان انگلیسی به معنای «کره، گوی، ظرف کروی» می‌باشد و این واژه آن به معنای «جهان» از هنگامی شروع شد که مشخص گردید زمین کروی شکل است. همچنین، از دهه ۱۸۹۰ از این واژه برای اشاره به «کل دنیا» استفاده شد.^۲

سؤال این است که جهانی شدن از چه زمانی آغاز شد؟ به دیگر سخن پدیده جهانی شدن یک تحول نوظهور است و یا ریشه در دوران گذشته دارد؟ در پاسخ به این پرسش دو دیدگاه مطرح شده است.

۱. برای آگاهی بیشتر بنگرید به: بهکیش، محمدهادی، *اقتصاد ایران در بستر جهانی شدن*، نشر نی، چاپ نخست، ۱۳۸۱ و نیز: دیوید هلد و آنتونی مک گرو، *جهانی شدن و مخالفان آن*، ترجمه مسعود کرباسیان، انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ نخست، ۱۳۸۲.

۲. شولتز، یان آرت، *نگاهی موشکافانه به پدیده جهانی شدن*، ترجمه مسعود کرباسیان، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ دوم، ۱۳۸۴، ص ۴۵.

برخی معتقدند جهانی شدن یک چرخش تاریخی کاملاً جدید است که با شکل‌گیری تجدد آغاز شده است. به عنوان مثال، گیندز فرآیند جهانی شدن را چیزی جز گسترش تجدد نمی‌داند. مارکس و انگلس هم جهانی شدن را همزاد سرمایه‌داری دانسته‌اند. زیرا از دیدگاه آنان نظم سرمایه‌داری دست‌اندرکار یکپارچه‌سازی اقتصادی و فرهنگی جهانی بوده است.^۱ در مقابل عده‌ای برآنند که ریشه‌های جهانی شدن را باید در تمدن‌های باستانی جستجو کرد. چرا که این تمدن‌ها همواره گرایش به گسترش و جهانگیر شدن داشتند، دسته اخیر تاریخ جهانی شدن را همان تاریخ تمدن جهانی می‌دانند که از شرق باستان، مصر باستان و تمدن سومر آغاز شد. برای نمونه می‌توان به تمدن ایرانستان در دوران هخامنشی به نقل از یکی از صاحب‌نظران اشاره کرد: «این واقعیت را نمی‌توان انکار کرد که کورش سیاست جلب قلوب اقوام دیگر را در پیش گرفته بود و اصل کثرت‌گویی فرهنگی را در امپراتوری خود پذیرفته و آن را در سرتاسر جهان زیر فرمانش اجرا گذاشته بود.»^۲

در همین راستا، برخی برآنند که این آسمانی که با هدف تربیت انسان و رفع مشکلات جوامع در مقاطع تاریخی کنونی ظهور کرده‌اند سعی داشته‌اند تا قوانین و ضوابط خود را بر تمامی جهانیان عرضه کنند. از این رو، رابطه‌ای میان دین‌شمولی و جهان‌شمولی وجود داشته و حامیان یک مذهب با تبلیغ دینشان خواهان ترویج شریعت خود در تمامی نقاط جهان بوده‌اند. به طوریکه «توکل»ها در دنیای غرب حاکم بود و شریعت اسلام نیز همواره تلاش شده که آموزه‌های اسلامی در سطح جهان گسترش یابد و پیامبر اسلام (ص) در صدر اسلام پس از تنظیم اصلاح روابط میان قبایل عرب و سامان دادن امور داخلی حکومت اسلامی از سوی دولت‌ها و حکومت‌های مجاور را آغاز کرد و پیمان‌های متعددی (از جمله منشور مدینه، پیمان صلح حدیبیه و ...) را منعقد کرد.^۳

به نظر می‌رسد علی‌رغم اینکه ریشه‌های اندیشه جهانی را می‌توان در دوران باستان مشاهده کرد، جهانی شدن در معنای امروزی اندکی با معانی کهن آن فاصله گرفته

۱. گل محمدی، احمد، پیشین، ص ۸۶.

۲. صباغ‌پور، علی‌اصغر، جهانی شدن، مالکیت مالی و تنوع قومی در ایران، فصلنامه مطالعات ملی، شماره ۱۱، ۱۳۸۱، ص ۱۵۵.

۳. عطاردی، محمود، جهانی شدن حقوق کیفری مقتضیات و موانع، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۹۰، صص ۴۵ و ۴۷.

است، زیرا اگر جهان‌شمولی یا جهانی شدن را در معنایی که تمدن‌های باستانی در پی آن بودند، به کار بریم به نوعی یک امر از پیش تعیین شده است که بیشتر به معنای جهانی کردن نزدیک می‌شود در حالی که، جهانی شدن فرآیندی خودجوش است که کشورهای جهان، خود پیروی از آن را ضروری می‌پندارند. از این رو، می‌توان با کسانی موافق بود که نخستین بارقه‌های جهانی شدن حقوق را در معنای امروزی، در همکاری‌های بین‌المللی می‌دانند که در منطقه اروپا به وقوع پیوست. «این اعتقاد در مقطعی از زمان ایجاد شد که کشورها با برقراری نظام حقوقی و مشترک و با تعیین قواعد حقوق بین‌المللی موافقت کردند و نخستین قواعد به حقوق جوامع مشترک منافع اروپایی مربوط می‌شد.»^۱

در سال ۱۹۶۵ میلادی (معادل با ۱۳۴۴ خورشیدی) مارشال مک لوهان نام کتاب خود را «جنگ و صلح در دهکده جهانی گذاشت». بر همین اساس، برخی همین اصطلاح «دهکده جهانی» را نقطه آغاز شکل‌گیری «جهانی شدن» می‌دانند. در دهه ۱۹۷۰ میلادی شرکت‌های چند ملیتی، پا به عرصه اقتصاد جهانی نهادند و موتور حرکت جهانی شدن در حوزه اقتصاد را به حرکت درآوردند. همچنین پیشرفت وسایل حمل و نقل، گسترش مبادلات تجاری و ایجاد تحرک در زمینه ارتباطات، زمینه‌ای را فراهم کرد تا جهانی شدن در صدر توجه محافل دانشگاهی و علمی قرار گیرد. از سوی دیگر فروپاشی سوسیالیسم به رهبری اتحاد جماهیر شوروی سابق به فراگیری جهانی شدن اقتصاد، شتاب بخشید و افزایش استفاده از ماهواره، اینترنت و رشد آگاهی‌های عمومی جهانی شدن را وارد عرصه‌های دیگر حیات بشری، یعنی عرصه سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و علمی نمود.^۲

تأسیس سازمان ملل متحد در اکتبر سال ۱۹۴۵ نیز نقش بسیار مؤثری در گسترش پدیده جهانی شدن به عهده دارد.^۳ در حقیقت تأسیس این سازمان را که سبب همگرایی

۱. توحیدی‌فرد، محمد، *فرآیند جهانی شدن حقوق کفبری*، مجله مدرس علوم انسانی، شماره ۲۱، ۱۳۸۰، ص ۴۰.

2. Global Village

۳. میرمحمدی، داود، *نگاهی به مفهوم و نظریه‌های جهانی شدن*، فصلنامه مطالعات ملی، شماره ۱۱، ۱۳۸۱، ص ۷۸.

۴. خمایی‌زاده، فرهاد، *درآمدی بر روند یکسان‌سازی وحدت حقوق خصوصی*، فصلنامه الهیات و حقوق، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، شماره ۹ و ۱۰، ص ۲۴۸.

کشورها در ابعاد گوناگون اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و حقوقی گردید و الزاماتی را در قالب کنوانسیون، میثاق، اعلامیه و پروتکل برای آن‌ها ایجاد کرد، می‌توان نقطه عطفی در فرآیند جهانی شدن دانست. به عنوان مثال، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی مشتمل بر ۲۷ ماده در سال ۱۹۶۶ در مجمع عمومی سازمان ملل به تصویب رسید، در ماده ۲ الزام دولت‌ها به اجرای آن را این گونه بیان می‌کند: «دولت‌های طرف این میثاق متعهد می‌شوند که حقوق شناخته شده در این میثاق را درباره کلیه افراد مقیم در قلمرو حاکمیت فرد، بدون هیچ گونه تمایزی از قبیل نژاد، رنگ، جنس، زبان، مذهب، عقیده سیاسی یا عقیده دیگر، اصل و منشأ ملی یا اجتماعی، ثروت، نسب و سایر وضعیت‌ها محترم شمرده و تضمین کنند»^۱

حقوق بیان شده در میثاق مزبور عبارتند از: حق حیات، منع برده‌داری، آزادی و امنیت شخصی، رفتار انسانی با اشخاص محروم از آزادی، ممنوعیت حبس به خاطر عدم اجرای الزامات قراردادی، اراده، نقل و انتقال، حق برخورداری از دادرسی عادلانه، ممنوعیت عطف به ماسبق کردن قوانین جزایی، حقوق مربوط به اقلیت‌های مذهبی و زبانی و ... بدین سان، ملاحظه می‌شود که میثاق فوق که یکی از بسترهای جهانی شدن حقوق به شمار می‌رود به دنبال اینست که حقوق بشر جهانی است که مطابق آن تمامی ابنای بشر محترم‌اند و قانون دولت‌ها باید حافظ حقوق و منافع آنان باشد.

۳. ابعاد جهانی شدن

جهانی شدن واقعی‌تری فراگیر، پیچیده و چند بعدی^۲ است. از میان ابعاد گوناگون آن چهار بعد از اهمیت بیشتری برخوردار است.

۱-۳. بعد اقتصادی

در فرآیند جهانی شدن، بعد اقتصادی، رشد بیشتری نسبت به سایر ابعاد آن داشته است و این امر به دلیل تقدم زمانی جهانی شدن اقتصاد است. به همین جهت است که به مقوله جهانی شدن بیشتر با نگاه اقتصادی نگریسته می‌شود. از مهم‌ترین علل پیشرفت جهانی شدن اقتصاد، می‌توان به فعالیت روزافزون شرکت‌های چند ملیتی و شرکت‌های

۱. صباغ‌پور، علی‌اصغر، جهانی شدن، مالکیت ملی و تنوع قدمی در ایران، فصلنامه مطالعات ملی، شماره ۱۱، ۱۳۸۱، ص ۱۵۱.

صنعتی، خدماتی و اطلاعاتی با فعالیت‌های متنوع اشاره کرد که به دور از محدوده‌های جغرافیایی شکل گرفتند و بدون تبعیت از سیاست‌های دولت‌ها فعالیت می‌کنند.

به عنوان مثال، سازمان تجارت^۱ جهانی یکی از این موارد است که از جهانی شدن بازارهای مالی و گسترش آن‌ها و قراردادهای الزام‌آور برای کشورها و مبادله گسترده کالا در فرای مرزها به وجود آمده است. همچنین، در زمینه جهانی شدن اقتصاد می‌توان به یکسان شدن واحد پولی اروپا «یورو» اشاره کرد.

۲-۳. علمی و فناوری

جهانی شدن از این منظر با انقلاب علمی و پیشرفت‌های نوین تکنولوژی مرتبط است. مسائلی مانند پیشرفت در تولید انواع رایانه و نرم‌افزارها و عمومیت یافتن استفاده از آن، توسعه و پیشرفت انواع وسایل ارتباط جمعی و آسان شدن ارتباطات مردم در تمامی نقاط جهان، سبب ترویج نوآیند جهانی شدن گردیده است. افزایش اختراعات و اکتشافات می‌تواند مرزها را برطرف کند و کشورهایی که به این نیرو دسترسی داشته باشند می‌توانند بر سرنوشت خود و سایر کشورها در کلیه امور سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و نظامی تأثیرگذار باشند.^۲

۳-۳. بعد اجتماعی - سیاسی

جهانی شدن تأثیرات شگرفی در فرهنگ و مناسبات سیاسی بر جای می‌گذارد. ترویج اندیشه جهان وطنی^۳ در سطح روابط میان ملل و فراهم آوردن ارتقاء دموکراسی و رشد فرهنگ سیاسی در سطح جهان، تبدیل اقتدار سنتی جوامع به قدرت نظام‌مند و رقابتی، رشد و گسترش حقوق شهروندی^۴، تقویت و رشد آگاهی در قالب جامعه مدنی، تغییر در بینش‌های سیاسی، تبادل عقاید و ارزش‌های سیاسی در سطح کلان و بین‌الملل بخش قابل توجهی از تأثیرات جهانی شدن در عرصه سیاسی است.

افزون بر این، کوچک شدن دولت‌ها، فشرده شدن زمان و مکان ظهور بازیگران

1. W.T.O

۲. میرمحمدی، داود، پیشین، ص ۶۷.

3. Cosmopolitism

4. Citizenship

فراملی، عمل به ارزش‌های مشابه، نفوذ رسانه‌های جهانی، نفی جنگ و افزایش صلح‌طلبی، ظهور سازمان‌های بشردوستانه مانند حقوق بشر، حقوق کودک و محیط زیست، خروج سیاست از حوزه دولت سرزمینی و جایگزین شدن بعد فراملی و فراسرزمینی از دیگر آموزه‌های جهانی شدن در بعد سیاسی است.

۳-۴. بعد فرهنگی

مهم‌ترین بعد جهانی شدن، بعد فرهنگی و تأثیرات آن بر ساختار سیاسی، اجتماعی و اقتصادی کشورهاست. این بعد از جهانی شدن بر اقتصاد و سیاست تفوق دارد. مبنای تحلیل طرفه‌را از فرهنگ جهانی بر این اصل مبتنی است که رشد روزافزون وسایل ارتباط جمعی، اینترنت و ماهواره موجب نزدیکی فرهنگی کشورها شده و از این طریق یک فرهنگ مسلط در سطح جهانی تشکیل داده است.^۱ اما باید توجه داشت که بعد فرهنگی جهانی شدن آن قدر سریع و پراهمیت است که نمی‌توان لزوماً آن را سلطه فرهنگی یک کشور تلقی کرد. در خصوص جهانی شدن فرهنگ نظریاتی بیان شده که آگاهی از آن‌ها به درک بهتر بعد فرهنگی جهانی شدن کمک می‌کند.^۲

۱-۴-۳. نظریه امپریالیسم فرهنگی

براساس این نظریه، که از دهه ۱۹۶۰ به عنوان بخشی از نقد مارکسیستی فرهنگ‌های سرمایه‌داری ظاهر شد، جهانی شدن به فرایند یک سویه است و ماهیت آن مبتنی بر تسلط فرهنگ غرب و زبان انگلیسی، به ویژه فرهنگ آمریکا است. در این نظریه، که از آن به عنوان استکبار فرهنگی یاد می‌شود، جهانی شدن به معنای تلفیق آورده‌ها و ترکیب فرهنگ‌ها نیست بلکه جهانی شدن فرهنگ، حصول قدرت سیاسی، اقتصادی و نظامی است که فرهنگ کشور ضعیف را قربانی فرهنگ کشور قوی می‌کند. براساس این نظریه در بعد جهانی شدن فرهنگ بحث یکسان‌سازی^۳ فرهنگ‌ها

۱. آلبرو، مارتین، عصر جهانی، جامعه‌شناسی پدیده جهانی شدن، ترجمه نادر سالرزاده امیری، نشر آزاداندیشان، چاپ نخست، ۱۳۸۱، ص ۷۵.

۲. از آنجا که جهانی شدن حقوق، که حقوق کیفری هم جزئی از آن است، در بعد فرهنگی جهانی شدن جای می‌گیرد، این بعد از جهانی شدن با تفصیل بیشتری بررسی شده است.

3. Petras, J. and H. Veltmeyer (2001). Globalization, Unmasked: Imperialism in the 21st century. London: 2ed.

4. Unification.

مطرح است. بر مبنای نظریه تاملینسون جهانی شدن فرآیندی است که به طور اجتناب‌ناپذیر دربردارنده شکلی از امپریالیسم فرهنگی است یعنی گسترش فرهنگ غربی - بویژه آمریکایی به هر بخش از جهان و حذف سنت‌های فرهنگی غیرغربی به همین دلیل است که برخی کشورها (عمدتاً کشورهای ایدئولوژیک و سوسیالیست) به جای واژه جهانی شدن فرهنگ از تهاجم فرهنگی و شیخون فرهنگی استفاده می‌کنند.^۱

۲-۴-۳. نظریه شبکه‌های فرهنگی^۲

در مدل شبکه‌ای جهانی شدن فرهنگ، بحثی از یکسان شدن فرهنگ‌ها نیست، بلکه این نظریه دنبال پیوند دادن فرهنگ‌هاست. به دیگر سخن مطابق با این نظریه، هر فرهنگ او، های خویش را با فرهنگ دیگر گره می‌زند و رویارویی فرهنگ‌ها آن طور که در نظریه امپریالیسم فرهنگی مطرح است وجود ندارد.^۳ بر مبنای این نظریه جهانی شدن نقطه واحد و مشخص ندارد، بلکه فرآیندی چند سویه است. به عنوان مثال، امروزه سبک زندگی به سوی روش واحد در جهان پیش می‌رود. نحوه استفاده از اینترنت، زبان و نشانه‌های ارتباطی در گفتگوی اینترنتی جنبه واحدی به خود گرفته است. این نظریه دیدگاه خوش‌بینانه^۴ به پدیده جهانی شدن دارد و در آن تمامی کشورها می‌توانند مبتکر جهانی شدن باشند. بنابراین، کشورهای غربی هم، خود در فرآیند جهانی شدن قرار می‌گیرند.

در حقیقت نحوه جهانی شدن فرهنگ، براساس جاذب‌های مختلف، متفاوت است. در این نظریه این گونه بحث می‌شود که انسان، یعنی، دریافت‌کنندگان پیام‌های فرهنگی، موجوداتی فعال هستند که نمی‌توان گفت به طور منفعل به این پیام‌ها پاسخ می‌دهند. در حقیقت در این مدل «چند فرهنگ‌گرایی»^۵ به جای امپریالیسم فرهنگی سخن می‌رود.

1. Tomlinson, J. (1999), *Globalization and Culture*, Polity Press, P. 2.

2. Cultural flows.

۳. هلد، دیوید و مک گرو، آنتونی، *نظریه‌های جهانی شدن*، ترجمه مسعود کرباسیان، نشر حیدری، چاپ نخست، ۱۳۸۰، صص ۲۳۰-۲۲۴.

4. Multiculturalism.